

בין הבליצקריג הגרמני לתורת המערכה הסובייטית

חילים גרמנים בחפירות במלחמת העולם הראשונה | הלקח המרכזי של הגרמנים ממלחמת העולם הראשונה היה שכדי להצליח בתמרון האיגוף לשם השגת כיתור צריך שהתוקף ינוע מהר יותר מהמגן וכי הדרך הטובה ביותר לעשות זאת היא באמצעות כלי רכב מנועיים

ד"ר איתן שמיר

מרצה במכללה לפיקוד טקטי ובתוכנית ללימודי ביטחון באוניברסיטת תל-אביב

במאמרו "הקשר בין תהליכים חברתיים לתורת ההפעלה של צה"ל" טוען אסף חזני שתורת הלחימה הגרמנית (בליצקריג) הייתה "לינארית" ולכן נחותה מתורת המערכה העמוקה של הסובייטים. העובדות מלמדות שהסובייטים עצמם לא נלחמו במלחמת העולם השנייה לפי תורת המערכה שלהם ובפועל יישמו גרסה של הבליצקריג. ובניגוד למה שחזני טוען - האמריקנים העריצו את תורת הבליצקריג וניסו לחקות אותה ולא את התורה הסובייטית

מבוא

במאמרו של אסף חזני "הקשר בין תהליכים חברתיים לתורת ההפעלה של צה"ל" ("מערכות" 435, פברואר 2011) ישנם כמה ליקויים מהותיים. ראשית, מושגים מרכזיים שבהם משתמש המחבר במאמר אינם מוגדרים ואינם מוסברים, ולכן נשארים מעורפלים ולא ברורים. לדוגמה, טענה מרכזית של חזני היא שהבליצקריג היה "לינארי". המושג לינארי מבטא יחס מתמטי קבוע. בהקשר של תחום ההנדסה מקובל לדבר על יחס לינארי שהוא יחס קבוע בין תשומה נתונה לתפוקה בהינתן שכל המשתנים האחרים קבועים. מה באופיו של הבליצקריג קשור לתכונה הזאת? האם חזני מתכוון להתפתחות טורית? למבנה גיאומטרי של קו ישר? הוגים צבאיים רבים מדמים את הבליצקריג למים זורמים שעוקפים מכשולים מכיוונים שונים. האם זהו ביטוי להתנהגות "לינארית"?

מושגים נוספים שבהם משתמש המחבר כגון "מרחב יריעתי מחוספס" "דה-טרטוריאליזציה" ו"מרחב חלק" נשארים אף הם סתומים. חזני קובע שהם מרכזיים ושכדי להבינם עלינו לקרוא סדרה של פילוסופים צרפתיים פוסט-מודרניסטים שעליהם נשענה תורתו של המלת"ם (המכון לחקר תורת המערכה).

שורשי הבליצקריג

אלה אינן הדוגמאות היחידות, אבל מפאת מגבלות המקום עליי להתקדם לנושא חשוב יותר, והוא הפרשנות ההיסטורית, בעיקר זו המתאייסת לתורת המערכה העמוקה הסובייטית ולבליצקריג הגרמני. פרשנותו של חזני אינה מדויקת, מבולבלת במקרה הטוב ומסולפת ומגמתית במקרה הרע, ומן הסתם משפיעה על המסקנות שנשענות על הניתוח ההיסטורי השגוי.

חזני מסתמך במאמרו בעיקר על פרשנותו של שמעון נווה. יש לציין שהפרשנות הזאת של נווה היא דעת מיעוט, ושרוב ההיסטוריונים וההוגים הצבאיים אינם מסכימים עימו ועם קביעותיו הנחרצות. אבל אפילו נקבל את פרשנותו של נווה, הרי שחזני החמיץ או לא הבין את מורכבות ההסבר של נווה בנוגע להתפתחות התורות ברוסיה ובגרמניה.

רוב ההיסטוריונים תמימי דעים שהבליצקריג הוא המשך טבעי לדרך שבה הפרוסים ואחר כך הגרמנים הבינו מלחמות ונלחמו במשך כ-400 שנה (למעשה, כמעט מאז שפרוסיה נוסדה).¹ בהיותה מדינה קטנה ומוקפת אויבים גדולים ניהלה פרוסיה מלחמות יבשתיות שעקרון הפעולה שלהן היה העברת המלחמה לשטחו של האויב והכרעת צבאו מהר ככל האפשר. בניגוד למה שחזני כותב, כיבוש שטח לא היה המטרה הצבאית. מדינות נלחמו כדי לזכות בשטחים, אבל זו לא הייתה הדרך שבה מנצחים במלחמות. הדרך לנצח במלחמות הייתה תמיד השמדת כוחו העיקרי של היריב או לפחות יצירת מצב שהיריב הבין שהוא עומד לפני השמדה ולכן יעדיף לסגת או להיכנע. רק אז יושג הניצחון, והסכם הכניעה יכלול מן הסתם העברת שטחים ופיצויים שונים לידי המנצח.

המלך הפרוסי פרידריך הגדול פיתח בצבאו את הטקטיקה של הריתוק בחזית וההתקפה באגף. הדוגמה המוצלחת ביותר לכך היא קרב לויתן ב-1757, שהפך מושא לחיקוי של יורשיו. בהתחשב במגבלות הארגוניות והטכנולוגיות של זמנו, זה היה המיטב. כמה שנים מאוחר יותר הרחיבו הצרפתים את האיגוף ופיתחו את שיטת "התמרון על העורף" - ההגעה לעורף המערכתי של צבא האויב בתמרון איגוף רחב. נפוליאון היה המיישם המצליח ביותר של השיטה הזאת (למשל במערכת אולם ב-1805).

במהלך המחצית השנייה של המאה ה-19 הלך ראש המטה הכללי הפרוסי מולטקה צעד נוסף ופיתח את רעיון הלפיתה הכפולה המערכתית (בגרמנית: Kessel. מילולית: קרב קלחת או קרב סיר). זו הפכה לשיטה היעילה ביותר להבטיח את לכידת צבא האויב ואת השמדתו במהירות המרבית.² רעיון הכיתור לצורך השמדה עמד בבסיס התמרונים המערכתיים של צבא פרוסיה בשלוש המלחמות לאיחוד גרמניה באמצע המאה ה-19;³ הוא עמד בבסיס תוכניות המערכה של צבא גרמניה המאוחד בתחילת מלחמת העולם הראשונה; תוכנית הכיתור של שליפן בצרפת אומנם נכשלה בקיץ

יחידת סיור של דיוויזיית שריון 7 של צבא גרמניה בצפון צרפת, מאי 1940 | רוב ההיסטוריונים תמימי דעים שהבליצקריג הוא המשך טבעי לדרך שבה הפרוסים ואחר כך הגרמנים הבינו מלחמות ונלחמו במשך כ־400 שנה

ובמקלעים וממוגנים - כלומר, טנקים. לעוצבות הטנקים שהקימו הם קראו "עוצבות מהירות" (בגרמנית: Schnelle Verbunden), שמטרתן הייתה לחדור במהירות דרך קווי המגן כדי לכתר את צבאו או לפחות חלק ממנו כדי לאפשר את השמדתו. הם לא כינו את התפיסה הזאת בשם "בליצקריג" (מושג שבכלל לא היה קיים בתורה הצבאית הגרמנית)⁴ או "גישת התמרון" (מושג שפותח 40 שנים מאוחר יותר בצבא ארה"ב).

בשנות ה-20 ערכו הגרמנים בשיתוף פעולה עם הרוסים ניסויים בלוחמה ממוכנת על אדמת רוסיה, וקצינים רוסים למדו בקורסים של צבא גרמניה. שני הצדדים שיתפו פעולה והושפעו זה מרעיונותיו של זה. הגרמנים המשיכו לפתח את רעיונותיהם עד ליישומם המוצלח בפתיחת מלחמת העולם השנייה. נווה עצמו מתייחס לפיתוח התורה הגרמנית ערב מלחמת העולם

1914, אך תוכנית דומה הצליחה באותה העת מול הרוסים בחזית המזרח (קרב טננברג והאגמים המזוריים).

סיבות הכישלון בצרפת אינן קשורות רק למהירות (שהיא תמיד גורם חשוב, כמובן) אלא גם לחוסר היכולת לשמור על תנופת ההתקדמות. החי"ר הגרמני צעד ונלחם ללא הפוגה עד שפשוט קרס מעייפות ומשחיקה. יתר על כן, בעוד שהרגלים הגרמנים צעדו ברגל סביב אגפו החשוף של צבא צרפת, הצליחו הצרפתים לשנות את היערכותם אל מול האיום הזה באמצעות רכבות. לא המהירות עצמה היתה העניין, כי אם יחס המהירויות, כלומר הקצב (טמפו) היחסי בין התוקף לבין המגן.

הלקח המרכזי של הגרמנים ממלחמת העולם הראשונה היה שכדי להצליח בתמרון האיגוף לכיתור צריך שהתוקף ינוע מהר יותר מהמגן וכי הדרך הטובה ביותר לעשות זאת היא באמצעות כלי רכב מנועיים. לקח שני היה שכדי להביס כוחות מגן במהירות צריך שכלי הרכב האלה יהיו חמושים בתותחים

הדרך לנצח במלחמות הייתה תמיד השמדת כוחו העיקרי של היריב או לפחות יצירת מצב שהיריב הבין שהוא עומד לפני השמדה ולכן יעדיף לסגת או להיכנע

השנייה, ובהתייחסו לתקנון הפיקוד הגרמני מ-1933-1934 הוא כותב שזהו "מסמך ייחודי, אשר לא זו בלבד שמציג חשיבה מערכתית במיטבה... אלא אף העניק לוורמאכט את הבסיס הקוגניטיבי וגם את הנגזרות הטכניות עבור ההצטיינות הטקטית שלו במלחמה".⁵ ועוד הוא מוסיף: "רעיון הפיקוד העוברי של מולטקה, שהיה מבוסס על עקרונות של פיקוד משימה... פותח על ידי בק והאסכולה שלו לתיאוריית הפיקוד המערכתית המתקדמת ביותר שנוצרה

בטיהורים הגדולים של 1937-1939 הוציא סטלין להורג את טוכצ'בסקי ואת חבריו ובכך שם קץ לפיתוחה של התורה הזאת. הסובייטים - כפי שמודה חזני - מעולם לא יישמו את תורת המערכה העמוקה. למעשה הניצחון של הסובייטים היה תלוי על חוט השערה, ובין השאר תרמו לו אסטרטגיה גרמנית לקויה, חורף קר במיוחד ב-1941, עזרה חומרית רבה מארה"ב, החזית השנייה שפתחו האמריקנים והבריטים, עומק אסטרטגי ובעיקר הנכונות להקרבה עצומה שהפגינו תושבי ברית-המועצות וצבאה. לשם המחשה, הניצחונות של הסובייטים בסטלינגרד (1942-1943) ובקורסק (קיץ 1943) הושגו לאחר מבצעי כיתור עצומים של הסובייטים - מעין בליצקריג רוסי. אולם אלה היו הרבה פחות אלגנטיים והרבה יותר יקרים בדם מהמבצעים של הגרמנים. לשם המחשה, הניצחון האדיר של הסובייטים בקורסק היה כרוך במחיר דמים כבד: הם איבדו במערכה יותר מ-240 אלף חיילים. לעומתם הגרמנים איבדו באותה המערכה -

שבה הובסו - כ-40 אלף איש.⁹ בניצחון של קיץ 1944 איבדו הרוסים כ-770 אלף איש, לעומת כ-350 אלף אבדות של הגרמנים. גם דוגמאות נוספות שמציג נווה לאופן שבו יישמה ברית-המועצות את עקרונות המערכה העמוקה היו ברובן מבצעי כיתור שדומים מאוד באופיים למבצעים שיישמו הגרמנים במסעם מזרחה. למעשה, אם משווים את האופנסיבה של הגרמנים בביילורוסיה ב-1941 לאופנסיבה של הסובייטים באותו השטח ב-1944, הרי שההשוואה ממש אינה מחמיאה לסובייטים.¹⁰

שני הצדדים - כפי שכותב נווה - אכן פיתחו תורות לחימה איכותיות. עם זאת העדויות מוכיחות שהצד הגרמני יישם את תורת הלחימה שלו באופן הרבה יותר מוצלח מכפי שהסובייטים ניצלו את תורת הלחימה שלהם. הגרמנים לא הובסו בגלל תורת לחימה נחותה, אלא פשוט נשחקו ונמחצו בגלל נחיתות מספרית.

את הבנותיהם בנוגע לשימוש בעומק האסטרטגי שעמד לרשותם לא היו

אי פעם.⁶ כלומר לפחות מהבחינה התיאורית נותן נווה לגרמנים ציון שאינו נופל מהציון שהוא מעניק לסובייטים.

נווה בספרו כלל אינו מגדיר מהו הבליצקריג, אבל ניתן להבין שהוא טוען כי הבליצקריג הוא תמרון משוריין שמטרתו לפיתה של היריב. בליצקריג בעיניו משולל יסודות של חשיבה מערכתית, והוא בעיקר דפוס טקטי. נווה בספרו מתאר מאבק בין שתי אסכולות בתוך הצבא הגרמני, זו של קציני המטכ"ל, ובראשם בק שכתבו את התפיסה שאותה הוא מהלל, וזו של קבוצת הקצינים שאותה הוא מכנה "אופורטוניסטים", ובראשם גודריאן ורומל. הקצינים האלה, שהיו לדעתו מצוינים טקטית אך חסרי הבנה אסטרטגית, חטפו את סדר היום וזכו בתמיכתו של היטלר.

לא כאן המקום להיכנס לזווית התוסס בנוגע למידת הדיוק שבתיאורו של נווה.⁷ אך גם בהנחה שניתוחו של נווה מקובל עלינו, נוצרת מיד בעיה שעומה התקשה נווה להתמודד בספרו: כיצד להסביר את המבצעים המבריקים ואת הניצחונות המכריעים של הגרמנים בשלב הראשון של המלחמה, ובעיקר כיבוש צרפת ב-1940? הרי רוב ההיסטוריונים הצבאיים מסכימים שהמערכה בצרפת וספיחיה, למשל כיבוש נורווגיה, היו למעשה המהלכים הצבאיים המבריקים ביותר במלחמה כולה. יש לזכור שבצרפת עמד מול הגרמנים כוח צרפתי-בריטי משולב שלא נפל בצידו ובאיכותו מזה הגרמני ואף עלה עליו מספרית. ובכן, כיצד פותר נווה את הבעיה? פשוט. הוא מסביר לנו שבעצם המערכה על צרפת, שבה רואים את הביטוי המושלם ביותר של הבליצקריג הגרמני, אינה בליצקריג כלל וכלל! וכך הוא כותב: "אך הדפוס הקונספטואלי של המתקפה במערב לא היה של הבליצקריג... עיון מעמיק במזכר של מנשטיין חושף חשיבה מערכתית במיטבה... לכן אם בוחנים את האירועים הצבאיים של

שני הצדדים אכן פיתחו תורות לחימה איכותיות. עם זאת העדויות מוכיחות שהצד הגרמני יישם את תורת הלחימה שלו באופן הרבה יותר מוצלח מכפי שהסובייטים ניצלו את תורת הלחימה שלהם

מלחמת העולם השנייה לאור תוכנם המערכתי ועל פי בחנים מערכתיים, בהחלט מן הראוי לא לכלול את הקרב על צרפת בקטגוריה של הבליצקריג".⁸ במילים אחרות: כשזה מצליח, אל תקרא לזה בליצקריג; וכשזה נכשל - אז זהו בליצקריג.

ובכן בעיני רוב החוקרים, הבליצקריג - כפי שכינה המערב את סגנון המלחמה הגרמני - אינו אלא המשכה של מסורת צבאית שהתפתחה במשך מאות שנים ושכללה, בין היתר, מלחמת תנועה מהירה שמטרתה כיתור והשמדה של כוחות היריב. אין לה כל קשר למשטר החירום הנאצי כפי שטוען חזני (היכן הביסוס שיש קשר כזה?) כמו כן נשאלת השאלה: האם בברית-המועצות לא היה קיים משטר חירום דה פקטו במשך כל אותה התקופה? האם המשטר הסובייטי לא היה עסוק בחיסולים פוליטיים מבית בה בשעה שהיה נתון במלחמה עם הפינים ועם היפנים עוד בטרם פרצה מלחמת העולם השנייה?

שורשיה של תורת המערכה הסובייטית

אשר לרוסים, נכון הוא שטוכצ'בסקי וחבריו פיתחו רעיונות מעניינים ומתקדמים בכל הנוגע למערכה העמוקה, אבל בסופו של דבר גם המטרה של המערכה העמוקה הייתה להביא לכיתור עיקר כוחו של היריב ולניתוקו ובדרך הזאת להביסו. כלומר גם הסובייטים שאפו להשיג כיתור, אבל שיכללו את הרעיון.

חיילי מרינס אמריקנים במלחמת המפרץ הראשונה | הכוחות האמריקניים נעו לאט מדי והפגינו הססנות, וכתוצאה מכך הצליחו רוב הכוחות העיראקיים לסגת ולהיחלץ מהמלכודת - מה שאיפשר לסדאם חוסיין להבטיח את שלטונו עד הפלישה האמריקנית ב-2003

הסובייטית ושהמערכה בכוויית ובעיראק היא יישום פרקטי שלה. שוב קצרה היריעה, אבל כל מי שקורא את שתי המהדורות של תקנון המבצעים של צבא היבשה האמריקאי מ-1982 ומ-1986, שהיו הבסיס של תורת ה-AirLand Battle, לא ימצא בו כמעט מושגים רוסיים: התקנון מושפע ברובו מהחשיבה הגרמנית וממושגים בהשראה גרמנית ישירה כגון "גישת התמרון" (שם אמריקני לתפיסה הגרמנית של חיפוש נקודות תורפה במערך האויב) "מרכז כובד", "פיקוד משימה" ו"רמת המערכה". נווה מדבר בספרו על ההשפעה העצומה של ג'ון בויד ושל ויליאם לינד על החשיבה הצבאית האמריקנית באותה התקופה. השניים עסקו בעיקר בפרשנות של התורה הגרמנית.

ב-1980 אף קיימו האמריקנים סמינר משותף עם גנרלים גרמנים שנלחמו בחזית הרוסית כדי ללמוד מהם תורה צבאית - עד כדי כך הייתה גדולה הערצתם לגרמנים.¹¹ ההשפעה הגרמנית באותה התקופה הייתה ניכרת והיא ברורה לכל מי שעובר על כתבי העת הצבאיים האמריקניים של התקופה (כגון Army או Military Review). ניתן לסכם ולקבוע שמהדורת 1982 היא ברובה בהשפעה גרמנית ישירה. העדכון שלה ב-1986 אכן מוסיף כמה רעיונות השאובים מהמערכה העמוקה הסובייטית, אך עדיין היסודות הם גרמניים מובהקים. אפילו רעיונות כמו סנכרון ללא תיאום קשורים לרעיון הגרמני של פיקוד משימה ולא לגרסה הסובייטית המקבילה. גם הרפורמות שעשה צבא ארצות-הברית בשנות ה-80, כגון הקמת בית הספר ללימודים צבאיים מתקדמים (School of Advanced Military Studies - SAMS) היו ניסיונות לחקות את הכשרת הקצין הגרמני ולא את הכשרת עמיתו הסובייטי.

אשר ליישום ב-1991, הרי שנווה התלהב מהמערכה הזאת יותר מעמיתיו האמריקנים.¹² נתחיל בזאת שמדובר היה בתמרון לפיתה קלסי שבאמצעותו תיכננו האמריקנים ללכוד ולהשמיד את כוחו העיקרי של צבא עיראק. מפקד כוחות הברית, גנרל נורמן שוורצקופף, סיפר בראיונות שנתן שההשראה לתוכנית הגיעה מקרב קאנאי (216 לפנה"ס) - הקרב שהרמטכ"ל הגרמני שליפן בחר להשתמש בו כדי להמחיש את תורתו ערב מלחמת העולם

הסובייטים צריכים ללמוד מפילוסופים צרפתים של המאה ה-20. כבר בפלישה של נפוליאון לרוסיה נקטו המצביאים הרוסים ברקלי ומחליפו היותר ידוע קוטוזוב אסטרטגיה של שימור הכוח באמצעות נסיגה לעומק השטח הרוסי. קוטוזוב הבין היטב עקרונות אסטרטגיים פשוטים: שנפילת הבירה אינה משנה; מה שחשוב הוא שימור הכוח הצבאי; ככל שהיריב יעמיק יותר לתוך שטחו, הוא ייתקל בקשיים הולכים וגדלים בתחום ההספקה והתקשורת. הרוסים נערכו בעורף וכמו ב-1941 גם חורף 1812, שהיה מהקשים ביותר שידעה רוסיה, הכריע את גורל המערכה. מצב העניינים הזה אינו ייחודי לרוסים: 35 שנים קודם לכן, במלחמת העצמאות האמריקנית, ניצל היטב גם ג'ורג' וושינגטון את המרחב האמריקני כדי לסגת לעומק ולארגן בו את כוחותיו.

ממי למדו האמריקנים?

ומה בנוגע לתורת המערכה האמריקנית? חזני טוען שהיא נשענה על התפיסה

הראשונה. הכוחות האמריקניים תימרו לעורף הכוחות העיראקיים באמצעות גיס 7 וגיס 18, ואילו גיס של המרינס וגיס נוסף של בעלי ברית ערביים היה הסדן ושימש גם להטעיה. היה זה תמרון מוצלח באופן חלקי: הכוחות האמריקניים נעו לאט מדי והפגינו הססנות, וכתוצאה מכך הצליחו רוב הכוחות העיראקיים לסגת ולהיחלץ מהמלכודת - מה שאיפשר לסדאם חוסיין להבטיח את שלטונו עד הפלישה האמריקנית ב-2003 (שהייתה גם היא דגם של תמרון לפיתה, אם כי - בעקבות לקחי 1991 - הושם בה דגש כמעט אובססיבי על מהירות). שתי המערכות בעיראק דומות יותר לבליצקריג הגרמני מאשר ליישום של תורת המערכה הסובייטית, וכך גם התייחסו אליהן האמריקנים. באופן אירוני ניתן לומר כי מי שניסו ליישם את רעיונות המערכה העמוקה, שלפיהן יש לתקוף ב-זמנית הן בחזית והן בעורף האויב, היו הבריטים והאמריקנים ב-1944: במערכה על נורמנדי הוצנחו שלוש דיוויזיות לעורף של מערכי ההגנה הגרמניים כדי ליצור בלבול ומבוכה בקרב המגינים וכדי לעכב את העתודות הגרמניות. ב-זמנית תקפו מפציצים ומטוסי תקיפה עמוק עוד יותר בעורף הגרמני. כמה חודשים אחר כך, במבצע הכושל "גן שוק" (שעליו נעשה הסרט "גשר אחד רחוק מדי"), הנחיתו הבריטים צנחנים עד לעומק של 100 קילומטרים בעורף הגרמנים, ומטוסים תקפו יעדים בכל המרחב מהחזית ועד לעורף האסטרטגי בגרמניה. דרך אגב, לימים הודה שמעון נווה במהלך שיחות שניהל עם חוקרים אמריקנים במכון ראנד שלקה בהערכת יתר את הביצועים של האמריקנים ב-1991 ושניתח באופן שגוי את מהלכיהם, אבל מכיוון שעשה זאת בעל פה ולא בכתב, לא ניתן להציג מראה מקום מוסמך.

סיכום: מה בין "חומת מגן" לתורת המערכה העמוקה?

בסוף מאמרו, כשחזני טוען כי מבצע "חומת מגן" הושפע מתורת המערכה העמוקה ומשינויים חברתיים שהתחוללו בחברה הישראלית, הופכים טיעוניו ללא ברורים ואף סותרים זה את זה. חזני טוען שתהליכים מדיניים בשנות האלפיים (אם כי רוב התהליכים המשמעותיים שאליהם הוא מתייחס התרחשו בשנות ה-90 של המאה הקודמת) הביאו לכך ש"עלה הרעיון של מובלעות שאינן בשליטה ישראלית בתוך המרחב הישראלי". ובכן, הרעיון הזה אינו חדש או מקורי. תוכנית אלון ותוכנית דיין מיד אחרי מלחמת ששת הימים הציעו פתרון דומה, וכך גם תוכנית האוטונומיה של מנחם בגין. דווקא בימי הטרור של תקופת "חומת מגן" הרגיש הציבור הישראלי איום קיומי הולך וגובר ושאל לחסל מובלעות כאלה. המרחקים הקצרים והיעדר העומק הגבירו את תחושת האיום ואת התחושה שניסיון המובלעות נכשל. הדרג המדיני והפיקוד הבכיר של צה"ל היססו זמן רב עקב ההשלכות המדיניות רבות המשמעות והחשש מאבדות כבדות. לבסוף, לאחר עוד הסלמה בפיגועים ושילוב של לחץ המפקדים ברמה הטקטית עם לחץ ציבורי, יצא צה"ל לכיבושם ולטיהורם של מרכזי הערים מהכנופיות הפלסטיניות. ברמה הטקטית דמו המבצעים האלה למבצעי ה"חפש והשמד" של האמריקנים בווייטנאם - כיתור בנפרד וסריקה יסודית של כמה מרחבים כדי לאתר ולהרוג או לשבות את לוחמי הגרילה המסתתרים בהם. מי שטוען שזאת דוגמה למערכה עמוקה הוא כמי שמשווה את הקרב בג'נין לקרב על סטלינגרד.

תודה לד"ר עידו הכט על הערותיו לגרסה מוקדמת יותר של התגובה הזאת.

הערות

1. על מקורותיו של הבליצקריג והקשר שלו לדרך המלחמה הפרוסית/גרמנית נכתבו עבודות רבות במהלך שני העשורים האחרונים, ראו בין השאר: Robert M. Citino, *Blitzkrieg to Desert Storm: The Evolution of Operational Warfare*, Kansas, University Press of Kansas, 2004; Robert M. Citino, *The German Way of War: From the Thirty Years' War to the Third Reich*, Lawrence, University Press of Kansas, 2005; Robert M. Citino, *The Path to Blitzkrieg, Doctrine and Training in the German Army, 1920-1939*, Mechanicsburg, Pennsylvania, Lynne Renner, 2008; James S. Corum, *The Roots of Blitzkrieg - Hans von Seeckt and German Military Reform*, Lawrence,

- University Press of Kansas, 1992; Bruce Condell and David Zabecki (trans. and eds.), *On the German Art of War: Truppenführung*, Colorado, Lynn Rienner, 2001; Martin van Creveld, "On Learning From the Wehrmacht and Other Things", *Military Review* 68:1, January 1988, pp. 62-71.
2. Citino, *The German Way of War*, p. 35.
3. 1864 נגד דנמרק, 1866 נגד אוסטריה ו-1870-1871 נגד צרפת.
4. הראשון שהשתמש בצמד המילים "בליצקריג" (מילולית: "מלחמת ברק") כדי לתאר את שיטת המערכה הגרמנית היה עיתונאי אמריקני שתיאר את שהתרחש בפולין בספטמבר 1939. עד אז השתמשו הגרמנים בצמד המילים הזה אך ורק במשמעות מדינית-אסטרטגית: "מלחמה קצרה", להבדיל ממלחמה ארוכה בנוסח מלחמת העולם הראשונה. המילה "בליץ" (ברק) לבדה שימשה בעגת היום-יום (לא בתורה הכתובה!) כדי להמחיש את המהירות או את ההפתעה של מהלך כזה או אחר.
5. שמעון נווה, *התהוותה של מציאות צבאית*, מערכות, תל-אביב, 2001, עמ' 112.
6. שם, עמ' 117.
7. גישה שונה ראו, למשל, אצל עידו הכט, *ההבקעה המערכתית בחשיבה הצבאית הגרמנית*, מערכות, תל-אביב, 1999.
8. נווה, עמ' 127.
9. בשלבי הראשונים היה קרב קורסק ניסיון גרמני לכתר את ריכוז הכוחות הסובייטיים סביב העיר קורסק. הקרב הסתיים במתקפת-נגד של הסובייטים שבה הם ניסו לכתר את הכוחות הגרמניים התוקפים.
10. ראוי: Niklas Zetterling, *A Critique of In Pursuit of Military Excellence*, London, Frank Cass, 1997 by Shimon Naveh, available at www.militaryhistory.nu/critiques/PDF/naveh.pdf.
11. ראוי: William DePuy, *Generals Balck and von Mellenthin On Tactics: Implications for NATO Military Doctrine*, Munich, Bundeswehr University, 2004.
12. ראו לדוגמה את ביקורתו הקשה של קצין הנחתים רוברט ליונארד בפרק המסכם של ספרו: Robert Leonhard, *The Art of Maneuver: Maneuver Warfare Theory and Air-Land Battle*, Presidio Press, 1994.